

VOORAF

Op zaterdag 15 oktober jongstleden vond de jaarlijkse excursie van Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden plaats. Zelf was ik daar niet bij, maar hoorde nog dezelfde avond dat het een mooie interessante dag was geweest. Boerderijen bekijken in de Lopikerwaard. Hoewel veel boerderijen daar lijken op die bij ons in de streek, zijn er toch veel verschillen. Daar staan nogal wat hofsteden, die al geruime tijd onderhoud hebben moeten ontberen. Maar daar is dan ook geen organisatie als de onze. Wel is er intussen contact met de Krimpenerwaard over een mogelijkheid van informatie-uitwisseling.

Ik kom graag in dat overlekse gebied. Het land van Herman de Man. Ik zie in gedachten de langs de boerderijen trekkende bedelaars lopen, om zomaar een voorbeeld te noemen. Wat kon die schrijver op onnavolgbare wijze die streek beschrijven. Dat zijn werk nooit officieel is erkend als literatuur is een grove fout. Plaatsen als Cabauw, Polsbroekerdam en Lopikerkapel, spreken tot ieders verbeelding. Prachtige dorpen, gebouwd in linten in het landschap. Daar is alles nog veel puurder dan bij ons in het gebied. Bij ons speelde al heel vroeg de economie een bepalende rol. Daar gold dat veel minder.

Dick de Jong

Zomaar een melkbus.

APOLOGISCHE SPREEKWOORDEN

De volgende vijf, waarbij de eerste wel duidelijk laat zien dat er weinig gevoel is bij dit soort spreekwoorden:

- Daar is geen koe aan overstuur, zei de boer, toen zijn vrouw stierf.
- Het kort al, zei de boer, en zijn hemd verbrandde.
- Dat is een ander soort kreeften, zei de boer, en hij bracht kikvorsen op de markt.
- Ik wil Latijn in mijn huis, zei de boer, en hij liet voor zijn varkenskot schilderen: Pax intransibus & Mors exeuntibus (Vrede de binnentredenden & Dood den uitgaanden).
- 't Geschiedt enkel uit liefde, zei de boer, en hij zoende zijn kalf.

STRIJKLICHT OP EEN KOEIENKONT

Vee op een weide.

Enkele jaren terug stuurde iemand een krantenartikel op over hoe de bekende schilder Aelbert Cuyp als geen ander in staat was om de huid van een koe op een schilderij weer te geven. Aanleiding voor dit artikel was een expositie van werk van Cuyp in zijn woonplaats Dordrecht. Hier volgt een samenvatting van het artikel, omdat de koe toch het centrale middelpunt is van de boerderijen in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Aelbert Cuyp was tijdens zijn leven alleen in zijn woonplaats bekend. Pas een eeuw later werd hij beroemd, in

Engeland. De Dordtenaar Cuyp schilderde het rivierlandschap: water, lucht, bootjes, drenkende koeien.... Hij hield van de bedrijvigheid van de waterkant en van de lome rust, die zich aan het eind van de dag over het water kan vlijen, als de wind is gaan liggen en een lage zon alles in een warme gloed zet. Hij legde het liefdevol vast, de drukte op de steiger van het veerpontje, de mannen op de houtvloten die de Rijn af waren gezakt, de pontknecht die zich kromt in zijn roeispanen en dat lome in koeien die het water instappen om te drinken. Hij was begeesterd van het rivierenlandschap dat de blik zo weids maakt en de hemel onmetelijk. Het was het landschap van zijn leven.

Cuyp (1620-1691) werd geboren in Dordrecht en is er nooit weggegaan. Het gezicht op de stad, de rivieren, de uiterwaarden en wat op en langs het water te beleven viel, komt in vrijwel al zijn werk terug.

Zijn onderwerp was het land en de mensen die er werkten, de dieren in het veld. Ook de Alblasserwaard heeft hij heel wat keren bezocht en details ervan gebruikt in zijn schilderijen.

Jonge herders met hun koeien.

Na zijn huwelijk op zijn 38ste met de weduwe van een welgestelde Dordtse patriciër werd Cuyp zelf een seigneur. Niet lang daarna moet hij met schilderen zijn gestopt. Hij had het te druk gekregen met het beheer van het familievermogen en zijn verplichtingen als stadsregent. Bij zijn overlijden was hij een van de rijkste inwoners van Dordrecht, maar als schilder een grote onbekende. Het duurde honderd jaar voor de wereld hem ontdekte en hij alsnog een van de grote schilders werd van de Gouden Eeuw.

Hij schilderde naar zijn opdrachtgevers toe. Hij wist hoe hij ze moest betoveren. Hij was een van hen. Nouveaux riches, zouden we nu zeggen. In de republiek was een nieuwe burgerij opgestaan, die op het punt stond door te breken naar de hoogste kringen. Het beeld dat Cuyp van het leven schetste, sprak de nieuwe regenten aan. Hij portretteerde hen in idyllische landschappen als ruiter, klaar voor de jacht. Tot dan was de jacht alleen aan de adel voorbehouden. Doorbroken was het nog niet, in zijn portretten verhief Cuyp de nieuwe adel alvast tot die geprivilegeerde status.

Er was nog een element in zijn landschappen, dat Cuyp zo geliefd maakte. De taferelen die hij als verhalende elementen in zijn schilderijen opnam, zitten vol ter-

loopse ontmoetingen tussen de standen, die hij even pastoraal verbeeldde als het landschap zelf. Het is een wereld van pais en vrede, waar de leidende groep te paard ging en de boeren en herders te voet, in eerbied naar hen opziend. Op al zijn tochtjes in de omgeving en een paar reizen legde hij alles vast wat hij de moeite waard vond om dat later in zijn atelier verder uit te werken. Hij tekende in een groots verband panorama's en riviergezichten en in detail de kleine dingen die hem troffen, een visser in een bootje, een omgevallen kruiwagen, een scheef gezakte schuur.

Proust, de Franse schrijver, werd gegrepen door die 'mist van vaal goud'. Niemand die een koe zo mooi kon schilderen. Niemand die een paard zo'n edel karakter kon geven, zo mooi op de benen staand, met een staart die haartje voor haartje lijkt te zijn geschilderd. En dat allemaal in een gouden licht, dat van buiten het doek komt, en als strijklicht op een kont of flank valt. Die lome stemming van een late zomerdag, als alles in de natuur tot rust komt en de stilte alleen verstoord wordt door het wateren van een koe, een opspringende vis of het geeuwen van een hond, wordt bij Cuyp nog eens benadrukt door het keuvelen.

Er is geen schilder op wiens schilderijen zoveel wordt gekeuveld. Heel vaak staan er wat mensen met elkaar te keuvelen, boeren, herders, hengelaars, ruiters die zijn afgestegen om van het uitzicht te genieten. Het is heel behaaglijk, en van alle tijden, en daarom sprak zijn werk zo aan. Het nodigt uit je te laten wegzinken in zo'n lome mijmering, waarin de grenzen tussen droom en werkelijkheid vervagen.

Met dank aan Willem Ellenbroek (2002).

NOSTALGIE

In NRC van 14 oktober 2016 stond een artikel van Jannetje Koelewijn, getiteld: Boerendochter liet zich niet intimideren. Het gaat om een vrouw uit de Betuwe, die

dit jaar overleed en die in haar leven een belangrijke bijdrage leverde aan de emancipatie van de boerin. Omdat veel (dus lang niet alles, maar wel de sfeer!) uit het verhaal ook voor onze streek van toepassing was, volgen er enkele stukjes uit het artikel.

- Het wong dat de vrouwen van boeren keihard werkten zonder een cent te verdienen.
- Wegen waren er nog nauwelijks, alles ging over het water. Koeien, melk, gras, hooi.
- De boerderijen waren klein en er werd eten gekookt in de stal, een keuken was er meestal niet.
- De was werd in het gras gebleekt en overal speelden kindertjes op klompen.
- In een tijd dat het boerenleven nog een en al Ot en Sien was, zeker in de ogen van stedelingen.
- Sterke vrouwen die er 's morgens vroeg op uit trokken om hun mannen te helpen bij het melken en daarna de melkbussen schuurden of kaas gingen maken – het was een vorm van uitbuiting.
- Zakelijk hadden ze zelden wat in te brengen.
- De oorlog was voorbij en de overheid zette vol in op ruilverkaveling.
- Alle beleid was gericht op schaalvergroting en verhoging van de productiviteit.
- Vaarten werden gedempt, er kwamen wegen voor in de plaats.
- Oude boerderijen kregen grote nieuwe stallen.
- Er waaide een sociaal-democratische wind door Nederland. Boeren moesten economisch verantwoord werken en hadden recht op vakantie en zelfontplooiing.

De verdienste van de beschreven vrouw is dat zij begin jaren zestig van de vorige eeuw al opkwam voor de rechten van boerinnen. Die hoefden, vond ze, niet langer te accepteren dat ze geen geld verdienden – ze bespaarden kosten, heette het toen – en in de maatschap van hun man geen partij waren.

Anderen zeiden over haar:

Ik was een jaar of 25 en heel verlegen: Die vrouw heeft eraan toe bijgedragen dat ik kon emanciperen. Toen ik trouwde en op de boerderij kwam wonen, verhuisde mijn schoonmoeder naar het dorp. Ze had altijd voor de mannen gezorgd en van mij werd verwacht dat ik hetzelfde zou doen. Ik heb van die vrouw leren zeggen dat ze ook voor zichzelf konden zorgen. Ik ben me gaan ontwikkelen en kijk waar ik gekomen ben. Als mannen wel eens wordt gevraagd wie hun grote voorbeeld is, noemen ze iemand als Ghandi of Mandela. Voor mij is het deze vrouw.

Ze was eigenzinnig en onconventioneel. Ze was vooral heel wijs. Ze liet zich niet intimideren door gewichtigdoenerige mannen. Maar ze liet ze ook nooit afgaan. Door haar toedoen konden boerinnen voor het eerst lid worden van land- en tuinbouworganisaties. De boeren in de besturen hadden het lang tegen weten te houden. Ze waren bang dat vergaderingen eindeloos zouden gaan duren met vrouwen erbij. En hadden vrouwen dan andere opvattingen dan hun echtgenoten?

FISCALE AFTREK MONUMENTEN STAAT ONDER DRUK

Mooie zijgevelpartij van een rijksmonument.

Er is nogal wat te doen over de afschaffing van de belastingaftrekmogelijkheid voor monumenten die zijn geregistreerd als rijksmonumenten. De Vakgroep Restauratie heeft daarom het volgende bericht verspreid:

Op Prinsjesdag heeft de Minister van OCW, mede namens de staatssecretaris van Financiën, bekend gemaakt, dat zij de fiscale aftrek van onderhoudskosten aan rijksmonumenten wil beëindigen. Dit voornemen moet nog door de Tweede Kamer worden bekrachtigd en inmiddels komen veel reacties van belanghebbenden (eigenaren en organisaties) los tegen het intrekken van deze regeling.

De leden van de Vakgroep Restauratie zullen zeker met de gevolgen van deze maatregel worden geconfronteerd, omdat één van de risico's is dat eigenaren op hun

Ook dit pand staat geregistreerd als rijksmonument.

onderhoudskosten gaan bezuinigen. Dat kan doordat minder of geen onderhoud wordt uitgevoerd of dat het onderhoud wordt uitgevoerd door goedkope en minder deskundige bedrijven.

Om meerdere redenen is de Vakgroep Restauratie tegen de voorgenomen intrekking van de fiscale aftrek van de onderhoudskosten aan rijksmonumenten. Allereerst omdat er in ons land tot op heden een systeem bestaat waarbij eigenaren recht hebben op een financiële compensatie voor de belemmeringen als gevolg van de aanwijzing van rijksmonumenten. Eigenaren van woonhuizen kunnen een beroep doen op de fiscale aftrek van onderhoudskosten én op een laagrentende lening bij het Nationaal Restauratiefonds (NRF), terwijl de eigenaren van de overige monumenten een beroep kunnen doen op een subsidie op grond van de Subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM). Met de intrekking ontstaat er een tweedeling: één groep eigenaren wordt wel gecompenseerd en een andere groep dus niet (meer). En dat terwijl nog maar zeer onlangs door toedoen van de Tweede Kamer de onderhoudsplicht is opgenomen in de op 1 juli 2016 in werking getreden Erfgoedwet.

In allerlei documenten, soms van zeer recente datum, wordt vanuit de rijksoverheid gewezen op de mogelijkheid van de fiscale aftrek. De onlangs uitgekomen brochure "Monumentaal wonen" is hiervan een voorbeeld. Verder is al een aantal keren gewezen op de evaluatie van de SIM. Zonder deze evaluatie af te wachten, wordt er nu reeds een besluit genomen. In 2012 is de drempel in de fiscale aftrek afgeschaft, waarmee is bevorderd dat er een structurele aandacht voor instandhouding is. Een analyse van deze aanpassing ontbreekt, waarmee het besluit tot intrekking "uit de lucht komt vallen".

Aan de overwegingen van de Minister kan worden getwijfeld. Geen van de overwegingen is goed onderbouwd en een enkele overweging is zelfs niet juist. Met name een goede analyse van de fiscale aftrek in relatie tot effecten van het uitgevoerde onderhoud zou erg gewenst zijn.

In de afgelopen jaren is ook door de aannemers geïnvesteerd in kwaliteit (erkennings- en uitvoeringsregeling) en in opleidingen. Deze ingreep zien wij helaas niet als een beloning voor onze inspanningen.

Ook wij als Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden hebben hier inmiddels tegen geageerd. Ook hebben wij alle daarvoor in aanmerking komende monumenteigenaren benaderd met de toezending van de volgende brief:

Geachte eigenaar van een (rijks)monumentale boerderij.

Volgens onze administratie bent u eigenaar van een boerderij in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden met een status als Rijksmonument. In dat geval maken wij u attent op onderstaande berichtgeving:

Minister Bussemaker heeft de Kamer in een brief laten weten dat zij de fiscale aftrekregeling voor (Rijks)monumenteneigenaren per 1 januari 2017 wil afschaffen en vervangen door een nieuw stelsel van subsidieregelingen. Voor eigenaren van (rijks)monumentale boerderijen

zullen de aangekondigde maatregel en de daaropvolgende stelselwijziging financiële gevolgen kunnen hebben die er nogal inhakken. De kosten van het onderhoud van oude boerderijen zijn immers fors en voor veel eigenaren niet zonder financiële steun op te brengen.

Het bestuur van Boerderij & Erf A-V heeft hiervan met ontsteltenis kennisgenomen en een aantal acties daarop gedaan, zoals bovenstaande bezwaren per brief aan de minister kenbaar maken en onze verontrusting tevens per e-mail melden aan de woordvoerders en leden vaste Kamercommissies van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Financiën. Tevens hebben wij de brief van de koepelorganisatie Agrarisch Erfgoed Nederland en alle Boerderijenstichtingen in Nederland aan de minister medeondertekend en hiervan melding op website www.boerderijenerf.nl gemaakt.

Wel geeft het Bestuur van B & E te kennen dat men niet op voorhand tegen een wijziging in de manier van tegevoetkoming in de kosten van onderhoud en restauratie is, maar dat dit niet eerder dan na een inhoudelijke discussie van voor- en nadelen van de huidige en eventueel toekomstige systematiek is, en dat dit nooit uitsluitend als bezuiniging mag worden bestemd.

Tevens attenderen wij u op de mogelijkheid de petities van de diverse belanghebbende organisaties, zoals Heemschut, De Federatie Particulier Grondbezit, BevoondBewaard en de Federatie Instandhouding Monumenten mede te ondertekenen. Dat kan o.a. via de link: <https://www.heemschut.nl/nieuws/actueel/bericht/?bericht=240> Tot slot zullen wij in onze nieuwsbrieven en daar waar mogelijk ook in de pers aandacht besteden aan deze voor veel van onze leden, maar uiteraard ook voor alle andere directbetrokkenen, desastreuze maatregel. Wij hopen daarmee ook uw belang te dienen. Dit alles om het bestand van monumentale boerderijen zoveel mogelijk in stand te kunnen laten zijn.

De Stichting Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden zet zich al vele jaren in voor behoud en hergebruik van boerderijen in onze streek, zie hiervoor ook onze website. Mocht dit voor u aanleiding geven onze belangenbehartiging te ondersteunen, dan nodigen wij u van harte uit om zich als lid/begunstiger van onze stichting aan te melden, dat kan via een reply op dit bericht of op de daarvoor ingerichte pagina op onze website: <http://www.boerderijenerf.nl/lid-worden/>.

Mocht u een reactie willen geven dan kan dat ook altijd bij het secretariaat: secretariaat@boerderijenerf.nl

Nog een rijksmonument.

ONTGINNINGSBOERDERIJ

Onze trouwe vrijwilliger Meine Mollema heeft een maquette gemaakt van de ontginningsboerderij, die ooit aan de Lage Giessen in Hoornaar stond. Deze maquette was voor het eerst te zien op de afgelopen Fokveedag en zal de komende tijd op verschillende plaatsen worden geëxposeerd. In de printversie van de nieuwsbrief, die in december zal uitkomen, zal hier uitgebreid aandacht aan worden geschonken. Als u verzekerd wilt zijn van de ontvangst van deze nieuwsbrief, kunt u zich opgeven als begunstiger van Boerderij & Erf A-V. Dat kost u slechts € 17,50 per jaar.

De maquette.

OPROEP OUDE FOTO'S

De oproepen voor foto's van boeren aan het werk heeft heel veel reacties opgeleverd. Zoveel dat degenen die hebben aangegeven wel wat beschikbaar te hebben, maar dat we hiervoor langs moeten komen omdat de foto's in albums en dergelijke zitten, nog niet hebben kunnen bezoeken.

Op dit moment zijn we nog aan het bekijken of het verantwoord is om een aantal van de verkregen foto's in een boek op te nemen. Dat is mede afhankelijk van het alsnog in bezit krijgen van ontbrekende onderwerpen. Zo zoeken we op dit moment nog fotomateriaal inzake:

- Stoepwerk
- Pulp lossen
- Op de haard
- Daggelders en meiden
- Erfhuis
- Slachthuis
- Boerenbruiloft (en ook begrafenissen)

Maar ook andere foto's blijven welkom. Denk daarbij ook aan: de stal schoonmaken (stront boenen), werk in het land, koeien voeren enzovoort. Reacties (het liefst in de vorm van gescande foto's) naar het secretariaat of naar Dick de Jong: djdejong@planet.nl.

Boerenwerk.

OPROEP CONTROLE BEELDBANK

Aan leden/begunstigers Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

Beste leden,

Al weer zo'n drie jaar geleden is in het kader van het Masterplan een beeldbank opgezet.

Met hulp van veel vrijwilligers zijn toen meer dan duizend foto's van boerderijen in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden gemaakt, die vervolgens in ietwat verkleinde uitvoering op de website van onze stichting zijn gezet.

Daarnaast zijn er van zo'n 250 boerderijen (althans van hun bewoners) formulieren ontvangen met enkele kenmerken van de betreffende boerderij. Deze informatie is in een database gezet, maar het was de intentie om deze info ook voor andere zichtbaar te maken, dit in combinatie met de foto. Helaas kon dit bij de vorige (oude) website niet, maar inmiddels is deze mogelijkheid ingebouwd in de nieuwe website. Alle informatie die van de boerderijen voorhanden was is aan de foto van de boerderij gehecht, zodat u als u de foto aanklikt de bekende gegevens daarvan in beeld ziet.

Behalve de eerdergenoemde info van de formulieren zijn er teksten gehaald uit de boekjes van de Verlichte Boerderijen Routes van 2007 en 2012, het boek Boer en Boerderij van Huib de Kok, het boek over de boerderijen in de Vijfheerenlanden, de MIP boeken van Nieuw-Lekkerland, Graafstroom en Liesveld en enkele andere boerderijboeken in het bezit van de stichting. Ook als de boerderij een Rijks-, Provinciaal- of Gemeentelijk monument is, is dat als info vermeld.

Een hele klus, maar het is uiteindelijk toch redelijk compleet. Maar de term 'redelijk' betekent dat het nog niet optimaal is en daar is uw hulp voor nodig. Het moet immers ook actueel blijven.

In totaal zijn er 1.454 boerderijen geregistreerd, maar of alles nog klopt??

Sommige boerderijen zijn misschien al helemaal verdwenen. Kijkt u daarvoor eens op de site <http://www.boerderijenerf.nl/beeldbank/> en bericht mij als u een onjuistheid tegenkomt of nog beter, een aanvulling hebt. Wij vragen u dus eens een kritische blik op de tekst én foto van de boerderijen te werpen. Desgewenst kan altijd de tekst worden aangepast of de foto vervangen.

Namens het bestuur: bij voorbaat bedankt voor uw medewerking,

Paul Eikelenboom, secretaris.

De Koning & Witzier
dé makelaars voor vrijstaand wonen

WIJ ZIJN ALS MAKELAAR GESPECIALISEERD IN "VRIJSTAAND WONEN"

Regelmatig verkopen wij ook monumentale boerderijen. Wij vinden het belangrijk dat een koper "gevoel" heeft bij de aankoop van zo'n boerderij. Als koper en verkoper samen belangstelling hebben voor oude details, is een voorspoedige verkoop vaak het resultaat.

Wilt u uw boerderij verkopen?
Neem dan vrijblijvend contact met ons op.

De Koning & Witzier
dé makelaars voor vrijstaand wonen

Oosteinde 32, 3466 LB Waarder
Telefoon 0348 - 502 224
Westwal 34, 4141 AP Leerdam
Telefoon 0345 - 599 394

funda www-wonen

www.koningwitzier.nl

REDACTIE EN SAMENSTELLING:

Dick de Jong - Bureau Tekstwerk m.m.v. Jenny Mollema-Gons
Buitendams 51 - 3371 BA Hardinxveld-Giessendam - 06-22845889 - ditekst@planet.nl
FOTO'S: Collectie Boerderij & Erf A-V, Bureau Tekstwerk en Internet

SECRETARIAAT BOERDERIJ & ERF A-V:

Sluis 57 ■ 2964 AT Groot-Ammers ■ 0184-661425/06-53759618
secretariaat@boerderijenerf.nl ■ bank NL14RABO0325074739
website: WWW.BOERDERIJENERF.NL IBAN

Europees Landbouwfonds voor
plattelandontwikkeling

Europa investeert in het platteland